

N:o 106.

Ank. till Riksd. kansli den 1 maj 1908, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upphörande af vissa från Trollhätte kanal- och vattenverk utgående afgifter.

(I. A.)

Uti en den 14 sistlidne februari till Riksdagen aflåten proposition (n:o 52) har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att arrendeavgifterna för den genom 1793 års privilegium till Trollhätte kanal- och slussverks bolag upplåtna egendom samt för Lilla Edets slussar äfvensom de årliga ersättningsbelopp, som utbetalades för skador, hvilka genom anläggande af Trollhätte kanal uppkommit för förra häradsskrifvarbostället Stallbacka och förra landshöfdingbostället Restad, skulle för tiden från ingången af år 1909 upphöra att utgå.

I detta ärende har departementschefen till förberörda statsrådsprotokoll anfört följande:

»Genom kontrakt den 31 maj 1904 förvärfvades från Nya Trollhätte kanalbolag för Kungl. Maj:ts och kronans räkning Trollhätte kanalverk jämte åtskillig annan bolaget tillhörig egendom att tillträdas den 1 januari 1905, däribland den rätt kanalbolaget ägde till de af Kungl. Maj:t och kronan till kanalbolaget på perpetuellt arrende upplåtna och med kanalverket oskiljaktigt förenade hemman, verk och lägenheter eller därför lämnade vederlag; och stadgades i kontraktet, bland annat, att kanalbolagets ansvarighet för jordersättningar till strandägare utmed

kanalleden skulle från och med tillträdet öfvertagas af statsverket, samt att kanalbolagets rättigheter och skyldigheter på grund af aftal rörande de öfverlättna och försålda egendomarna äfvensom på grund af öfriga för kanalverkets drift eller eljest ingångna öfverenskommelser skulle öfvergå, i hvad på kanalverket ankomme, på svenska staten.

Genom nådigt bref den 16 juni 1905 har Kungl. Maj:t därefter föreskrifvit, att all den egendom, som Kungl. Maj:t och kronan genom nämnda köpekontrakt förvärfvat från Nya Trollhätte kanalbolag skulle, under benämning Kungl. Trollhätte kanal- och vattenverk, från och med den 1 juli 1905 stå under förvaltning af en särskild styrelse.

Jag tillåter mig vidare erinra, att Kungl. Maj:t efter att hafva inhämtat Riksdagens medgifvande den 14 september 1906 förordnat, att förra häradsskrifvarbostället Stallbacka n:o 1 i Västra Tunhems socken skulle från och med den 1 november 1906 stå under förvaltning af styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk.

Såsom förvaltare af ifrågavarande egendomar erlägger för närvarande styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk till statsverket vissa afgifter och ersättningar; och föreligger nu fråga, huruvida desamma fortfarande skola utgå.

De afgifter och ersättningar, om hvilka sålunda är fråga, äro *dels* 3,000 kronor, arrende för kronojord inom Trollhättans socken, *dels* 450 kronor, arrende för lägenheten Lilla Edet n:o 1 i Fuxerna socken, *dels* 150 kronor, ersättning för den genom anläggning af Trollhätte kanal uppkomna jordförlust å kronodomänen Stallbacka och *dels* årlig ersättning för skada, som genom kanalaneläggningen tillskyndats kronoegendomen Restad n:r 1 i Vassända-Naglums socken.

Angående tillkomsten och beskaffenheten af ifrågavarande afgifter och ersättningar ber jag få meddela följande.

Genom öppet bref och privilegium den 13 december 1793 meddelade Kungl. Maj:t oktroy åt Trollhätte kanal- och slussverks bolag att fullborda och sedan allt framgent underhålla Trollhätte kanal- och slussverk. Kungl. Maj:t öfverlämnade därvid åt bolaget vissa i privilegiet angifna slussar, hemman och lägenheter, att med bibehållande af deras krononamn och natur under perpetuellt arrende tillträda, innehafva och nyttja. Tillika stadgades, att bolaget efter tjugu frihetsår skulle till Kungl. Maj:t och kronan betala arrende, som efter femtio år från frihetsårens slut och allt framgent skulle utgå med 2,000 riksdaler banko årligen, utan att någon minskning eller förhöjning i arrendet sedermera finge äga rum.

Genom nådig resolution den 22 december 1801 upplät Kungl. Maj:t vidare till Trollhätte kanal- och slussverks bolag den rättighet till arrende af Lilla Edets slussar inom Fuxerna socken af Älfsborgs län, som Göteborgs stad innehade, mot ett årligt arrende af 300 riksdaler banko.

Sedan fråga uppstått om bildande af ett nytt bolag, som, efter det lösen till gamla Trollhätte kanal- och slussverks bolag blifvit erlagd för bolagets privilegier och äganderätten till kanal- och slussverket med alla dess tillhörigheter, skulle enligt af Kungl. Maj:t gillad och fastställd plan ombesörja utvidgning af Trollhätte kanal och ombyggnad af Trollhätte slussar, oktrojerade Kungl. Maj:t genom öppet bref och privilegium den 2 februari 1838 Nya Trollhätte kanalbolag att nämnda arbeten företaga och fullborda samt kanalen och dess slussar, med allt hvad därtill hörde, allt framgent i evärdliga tider äga; och skulle det nya bolaget ansvara för uppfyllandet af alla det gamla bolagets åligganden och förbindelser.

Efter det Nya Trollhätte kanalbolag sålunda öfvertagit kanalen, har bolaget till kronan betalt omförmälda två arrenden.

På grund af nådigt bref den 13 juni 1839 har Nya Trollhätte kanalbolag vidare såsom ersättning för den jord, som genom kanalanläggningen frångått förra häradsskrifvarbostället Stallbacka n:r 1 i Västra Tunhems socken af Älfsborgs län, årligen utbetalt 100 riksdaler banko.

Slutligen har Nya Trollhätte kanalbolag, jämlikt nådigt bref den 28 mars 1844, för den jord, som för kanalanläggningen användts af förra landshöfdingbostället Restad n:r 1 inom Vassända-Naglums socken af Älfsborgs län, äfvensom för den skada, som genom kanalen tillfogas bostället, utbetalat årlig ersättning, som utgått med lösen efter årsmarkegångspris för 24 hektoliter 1 liter 2,4 deciliter kronotionde-spannmål.

Beträffande förra landshöfdingbostället Restad tillåter jag mig här erinra, att Kungl. Maj:t enligt af Riksdagen lämnadt medgifvande den 1 juni 1900 förordnat, att detsamma, med undantag af till Trollhätte kanalbolag afsöndrad jord, jämte de å egendomen befintliga, kronan tillhöriga byggnader skulle den 14 mars 1901 af dåvarande arrendatorn afträdas och af medicinalstyrelsen öfvertagas för anordnande af en asyl för sinnessjuka.

Redan den 11 december 1905 anhöll häradsskrifvaren i Väne fögderi hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Älfsborgs län om under rättelse, huruvida, sedan staten öfvertagit Trollhätte kanalverk, omför-

mälda två arrendeafgifter å tillhopa 3,450 kronor samt ersättningen för jord, som genom Trollhätte kanal frångått hemmanet Stallbacka, 150 kronor, skulle påföras Trollhätte kanal- och vattenverk eller huru med dem skulle förfaras.

Sedan Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Älfsborgs län öfverlämnat ärendet till Kungl. Maj:ts afgörande, hafva statskontoret och domänstyrelsen, till följd af nådig remiss, den 6 mars 1906 afgifvit gemensamt underdånigt utlåtande, som till civildepartementet inkommit den 14 juni 1906.

Ämbetsverken hafva därvid till en början framhållit, att på grund af förut omförmälda bestämmelser i kontraktet den 31 maj 1904 det vore uppenbart, att ifrågakomna afgiftsbelopp, därest de fortfarande ansåges böra utgå, icke kunde debiteras annan än Trollhätte kanal- och vattenverk.

Då dessa afgifter dittills ingått till statsverket dels såsom »grundskatt» med 450 kronor för Lilla Edet n:r 1, dels såsom »arrendemedel» med 3,000 kronor för disponerad mark inom Trollhättans socken, dels ock såsom »arrendemedel» med 150 kronor för jordförlust, som tillskyndats kronodomänen Stallbacka n:r 1, syntes riktigast vara, att nämnda belopp tills vidare påfördes Trollhätte kanal- och vattenverk. Därigenom skulle statsmedlen icke gå i mistning af denna inkomst och handels- och sjöfartsfonden, till hvilken den behållna årliga inkomsten af kanalverket skulle ingå, icke göra någon vinst på statsmedlens bekostnad.

Ämbetsverken hemställde alltså, det täcktes Kungl. Maj:t i anledning af förevarande framställning förordna, att det skulle åligga Trollhätte kanal- och vattenverk att från och med år 1905 tills vidare och intildess i behörig ordning annorledes kunde varda föreskrifvet svara för utgörandet af ifrågavarande grundskatte- och arrendemedelsbelopp.

Emellertid hade styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk uti en redan den 9 juni 1906 inkommen skrifvelse gjort underdånig framställning, att bestämmelser måtte meddelas därom, att arrendeafgifterna för den egendom, som genom 1793 års privilegium upplåtits till Trollhätte kanal- och slussverks bolag, samt för Lilla Edets slussar äfvensom de ersättningar, som skulle utbetalas för skada, som genom anläggningen af Trollhätte kanal tillfogats förra häradsskrifvarbostället Stallbacka och förra landshöfdingbostället Restad, icke vidare skulle utgå.

Såsom stöd för sin hemställan har styrelsen anført, att, sedan den egendom, som förut tillhört eller innehafts af Nya Trollhätte kanal-

bolag, numera öfvergått till Kungl. Maj:t och kronan, det hvarken syntes vara lämpligt eller längre förefinnas någon anledning därtill, att ofvanberörda arrendeavgifter och jordersättningsbelopp vidare skulle utbetalas. Genom upphörande af denna utbetalning skulle jämväl för-
enkling och besparing af arbete åstadkommas.

Öfver Trollhättestyrelsens framställning har utlåtande inforrats från Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Älfsborgs län, som, då ifråga-
varande medel icke, såvidt Kungl. Maj:ts befallningshafvande hade sig bekant, vore till särskilda ändamål disponerade, tillstyrkt bifall till ansöknings-
ningen. Kungl. Maj:ts befallningshafvande har tillika öfverlämnat underdånigt yttrande från kronofogden och från häradsskrifvaren i Väne
fögderi, hvilka förklarar sig icke hafva något att erinra mot bifall till ansöknings-
ningen.

Uti gemensamt afgifvet underdånigt utlåtande af den 27 mars 1907 hafva statskontoret och domänstyrelsen förklarar, att ämbets-
verken intet hade att erinra mot att Trollhätte kanal- och vattenverk, i enlighet med den af styrelsen därom gjorda framställning, vunne befrielse från utgifvande af samtliga ifrågakomna arrende- och ersätt-
ningsbelopp.

Till följd af nådig remiss har kammarkollegium den 24 oktober 1907 afgifvit utlåtande och däruti anfört.

Då den behållna årliga inkomsten af Trollhätte kanalverk skulle ingå till handels- och sjöfartsfonden, syntes genom upphörande af ifrågavarande avgifter ett motsvarande belopp komma att såsom ökad vinst från kanalverket årligen tillföras nämnda fond för att disponeras i enlighet med de för fondens medel gällande regler. Därest emellertid detta förhållande ej gäfvade anledning till några betänkligheter, samt det belopp, som årligen utginge i ersättning för den egendomen Restad genom kanalläggningen orsakade skada, icke vore för något särskildt statsändamål disponerad — hvarom kollegium saknade kännedom — funne kollegium icke något att erinra däremot, att samtliga ifrågavarande avgifter upphörde att utgå.

Med anledning af hvad kammarkollegium sålunda anfört ber jag få meddela, att, enligt hvad jag inhämtat, den årliga ersättningen för den skada, som genom kanalläggningen uppkommit för egendomen Restad, inbetalas till Älfsborgs läns landtränteri och därifrån redovisas till statskontoret såsom »extra uppörd för vattenskada å boställen».

Uti infordradt underdånigt utlåtande den 8 januari 1908 har slutligen medicinalstyrelsen meddelat, att, då ifrågavarande jordersättning för förra landshöfdingsbostället Restad icke inbetalts till medicinalstyrelsen, styrelsen för sin del icke hade något att erinra mot att berörda ersättning upphörde att utgå.

Departements-
chefens
yttrande.

Den af styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk gjorda framställningen torde böra bifallas. Sedan Nya Trollhätte kanalbolags egendom numera inköpts af staten, synes det nämligen oegentligt, att staten i egenskap af ägare till kanalverket till sig själf utbetalar ifrågavarande arrenden och afgifter. Åtskilliga onödiga debiteringar och bokföringsåtgärder föranledas häraf. På sätt af den förut lämnade redogörelsen framgår, äro nämnda arrenden och afgifter icke heller för något särskildt statsändamål disponerade.

Visserligen skulle genom arrendenas och afgifternas bortfallande den behållning å kanal- och vattenverkets rörelse, som enligt Riksdagens skrifvelse den 20 maj 1905, n:r 185, må öfverlämnas till handels- och sjöfartsfonden, något ökas. Ökningen blifver dock jämförelsevis obetydlig. De arrenden, som skulle bortfalla, uppgå nämligen, såsom ofvan omförmäls, till 3,450 kronor och de årliga ersättningarna till 150 kronor jämte lösen efter årsmarkegångspris för 27 hektoliter 1 liter 2,4 deciliter kronotiondespannmål, hvilken lösen under åren 1902—1906 uppgått till i medeltal 227 kronor 15 öre om året.

Hela det belopp, hvares afskrifning är ifrågasatt och hvarmed kanalverkets behållning skulle ökas, komme alltså endast att uppgå till omkring 3,827 kronor.

De nettovinster å kanalverket, som inlevererats till handels- och sjöfartsfonden, hafva däremot utgjort 125,326 kronor 29 öre för år 1905 och 159,055 kronor 23 öre för år 1906.

Jag tillåter mig i detta sammanhang påpeka, att, såsom framhölls i det utdrag af statsrådsprotokollet, som fanns fogadt vid propositionen n:r 136 till 1907 års Riksdag angående anslag till fortsättande och fullbordande af en kraftstationsanläggning vid Trollhättan m. m., behållningen å kraftstationerna vid Trollhättan kommer att inlevereras till statskontoret.»

Då den föreslagna åtgärden är ägnad att, hvad ifrågavarande arrendeavgifter och ersättningsbelopp beträffar, bereda enkelhet i för-

valtningen, anser sig utskottet böra förorda densamma och hemställer alltså,

att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, må medgifva, att arrendefgifterna för den genom 1793 års privilegium till Trollhätte kanal- och slussverks bolag upplåtna egendom samt för Lilla Edets slussar äfvensom de årliga ersättningsbelopp, som utbetalas för skador, hvilka genom anläggande af Trollhätte kanal uppkommit för förra häradsskrifvarbostället Stallbacka och förra landshöfdingbostället Restad, skola för tiden från ingången af år 1909 upphöra att utgå.

Stockholm den 1 maj 1908.

På statsutskottets vägnar:

P. PEHRSON.
